

КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ РЕГІОНУ

ГУТОРОВ О.І. – доктор економічних наук, професор

orcid.org/0000-0003-0688-9413

Інститут кліматично орієнованого сільського господарства

Національної академії аграрних наук України

ГУТОВА О.О. – кандидат економічних наук, доцент

orcid.org/0000-0003-4705-5482

Державний біотехнологічний університет

Постановка проблеми. Протягом багатьох десятиліть в нашій країні переважає вузькоспрямований секторальний підхід до сільських територій, який передбачає превелігійований розвиток сільськогосподарського (в деяких районах – лісозаготівельного) виробництва.

Виходимо з гіпотези про те, що факторами, що визначають вектор сучасного розвитку інфраструктури сільських територій, є наслідки інтеграції України в глобальний простір і загострення зовнішньої та внутрішньої обстановки (пов'язаної з військовою агресією РФ), у зв'язку з чим виникає проблема подолання цих впливів, які носять переважно негативний характер.

Разом з тим, умови сучасної економічної нестабільності сформували реальні передумови для кількісного та якісного прориву вітчизняного агропромислового комплексу в досягненні порогових значень продовольчої безпеки країни, стабільності яких у довгостроковій перспективі неможлива без всебічного та збалансованого розвитку галузей та об'єктів, що забезпечують усі сфери життєдіяльності сільського населення. У свою чергу, творче усвідомлення дійсності підвищує обґрунтованість управлінських рішень, що базуються на цілях та напрямках державної політики, зокрема, при визначенні стратегічних напрямів удосконалення чинної організаційно-економічної моделі управління розвитком інфраструктури сільських територій на регіональному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні засади управління розвитком сільських територій заснованих на використанні інновацій, зокрема в їхній інфраструктурі, розкрито в роботах таких зарубіжних науковців як Д. Ахнера, Ф. Бентца, А. Ісаксена, Дж. Кейнса, Г. Конвея, К. Льюїса, А. Маршалла, У. Росту, А. Сміта, Р. Спітца, М. Холберга, Т. Шульца та ін. Проблематику та напрями удосконалення управління інноваційним розвитком сільських територій та її інфраструктури досліджували такі вітчизняні вчені як О.А. Боднар [1], О.М. Бородіна [11], Я.М. Гадзало [2, 6, 7], М.В. Гладій [6], В.М. Геєць [11], А.О. Гуроров [3, 11], В.М. Жук [7], Л.В. Забуранна [4], Ю.А. Лузан [2, 6], Ю.О. Лупенко [3, 10], М.Й. Малік [4], М.М. Могилова [5, 7], Н.І. Патики [8], П.Т. Саблук [6], М.І. Стегней [9], О.Г. Шпикуляк [12] та ін.

Разом з тим, аналіз наукового доробку з цієї проблеми засвідчив, що вибір того чи іншого наукового підходу до розуміння інфраструктури має безпосередній вплив на визначення складу інструментів, критеріїв та

показників розвитку сільських територій. Стратегічна послідовність сучасної державної політики України, на наш погляд, зумовлює прийняття соціально орієнтованого підходу до управління розвитком інфраструктури, з виділенням пріоритетної і системоутворюючої ролі ефективної агропромислової діяльності.

Беззаперечним є той факт, що одним із ефективних факторів підвищення сталості розвитку сільських територій є налагодження взаємодії в управлінні економічною, соціальною та екологічною інфраструктурою на різних ієрархічних рівнях. У цьому контексті економічна сутність управління розвитком інфраструктури проявляється у внутрішньосистемному перерозподілі ресурсів та доданой вартості в інтересах сільських територіальних громад.

Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування та розроблення прикладного інструментарію механізму управління інноваційним розвитком інфраструктури сільських територій.

Результати досліджень. Завдання інноваційної модернізації системи управління на основі оптимального та ефективного розподілу продуктивних сил та виділення інфраструктурних центрів у регіонах зумовлюють необхідність концептуального обґрунтування нового формату взаємодій, що об'єднують виробничий цикл сільськогосподарського виробництва та територіального управління в адекватному реагуванні на зовнішні впливи з урахуванням місцевих природно-кліматичних та соціально-економічних особливостей, існуючої системи розселення, безпекової обстановки, традицій способу життя. Сьогодення вимагає активізації регулювання розвитку інфраструктури у сільській місцевості та підтримки практичної реалізації відповідних заходів на регіональному та місцевому рівнях, включаючи моніторингові дослідження, комплексні, прогностичні та експертні оцінки наслідків дій управління. При цьому необхідно мати на увазі цільове призначення, джерела формування, територіальне розташування та участь у соціально-економічних процесах всіх елементів, об'єктів та складових інфраструктури.

Перехід сільських територій України до концепції, спрямованої на розвиток всього комплексу інфраструктури, потребує аналізу та оцінки ефективності роботи всіх її суб'єктів та підсистем, розробки комплексного механізму інноваційного розвитку інфраструктури сільських територій регіону та впровадження методів

програмно-цільового управління розвитком інфраструктури сільських територій на регіональному рівні.

Проблеми функціонування інтегрованого механізму інноваційного розвитку інфраструктури сільських територій можна опанувати шляхом поділу її організаційної структури на ієрархічні рівні підсистем та типи інфраструктури, що формують стійкі відносини та взаємодії.

Суть міжрівневої взаємодії полягає в забезпеченні як внутрішньої рівноваги, так і рівноваги всередині організаційної структури в досягненні бажаного, в тому числі і при наявності зовнішніх впливів (умов сучасної економічної невизначеності). Міжрівневу взаємодію можна розглядати як ефективну, коли вона сприяє наданню додаткової стабільності керованій системі – інфраструктурі сільських територій, у тому числі за рахунок перерозподілу ресурсів між підсистемами. Крім фінансових ресурсів, до таких ресурсів можна віднести технології управління персоналом, комунікації, рівень соціальної активності агробізнесу і суспільства.

Модель міжрівневої взаємодії в організаційній структурі управління розвитком сільських територій відображає мету досягнення балансу інтересів підсистем управління в їх секторальному розрізі для задоволення інтересів місцевого населення на основі раціонального використання коштів та виробничих можливостей агробізнесу, покращення інституційного середовища та подолання негативних наслідків антропогенного навантаження на біосферу.

Концептуальні засади міжрівневої взаємодії в організації управління розвитком сільської інфраструктури на інноваційній основі дозволяють вибудовувати логіку управлінських рішень на основі напрямів та положень державної політики, а також уточнювати параметри якості аграрної економіки.

Саме тому стратегічним завданням міжрівневої взаємодії в нових умовах суспільного розвитку є досягнення ефективного розвитку інфраструктури сільських територій на засадах інноваційного оновлення, що є симбіозом науково-технічних, організаційних та управлінських інновацій.

Визначені тенденції лягли в основу побудови концептуальної організаційно-економічної моделі та розробки методичних положень міжрівневої взаємодії в управлінні розвитком інфраструктури сільських територій регіону на інноваційній основі. Концептуальною місією моделі є ефективний та збалансований розвиток інфраструктури. Принципова відмінність запропонованої моделі полягає у виділенні зв'язків і взаємодій як на територіально-адміністративній основі, так і на основі внутрішньорегіональної саморегуляції.

Міжрівнева взаємодія в управлінні розвитком інфраструктури сільських територій спрямована на формування відповідних організаційних, економічних та інституційних умов і покликана: забезпечити реалізацію єдиної політики розвитку інфраструктури сільських територій; привести інституційне поле країни та регіонів у відповідність до глобальних принципів сталого розвитку; оптимізувати співвідношення секторального та територіального управління; розробити економічні

механізми перерозподілу вертикально і горизонтально інтегрованих ресурсних потоків.

Реалізація визначених напрямів сприяє комплексності розвитку, ефективному функціонуванню організаційних та економічних механізмів управління, які в сукупності забезпечують акумуляцію місцевих можливостей та синергію їх ефектів у досягненні нової якості сільського суспільства.

Таким чином, управління розвитком інфраструктури сільських територій на інноваційній основі, будучи за своєю природою міжгалузевим і міжпідсистемним, сприяє накопиченню інновацій та ефектам їх впровадження. Разом з тим, при рівнозначності та еквівалентності завдань розвитку фактор ефективності агропромислового виробництва у сільській місцевості залишається пріоритетним і системоутворюючим. Ця вимога продиктована капіталомісткістю агропромислового комплексу, його інноваційною привабливістю та соціальною значимістю для всіх сфер сільського життя.

В якості концептуальної основи вдосконалення механізму управління розвитком інфраструктури сільських територій регіону запропоновано логіко-процесну модель комплексної модернізації процесів управління (рис. 1).

Реалізація логіко-процесної моделі дає можливість перейти до нової схеми управління сільськими територіями, як на рівні населених пунктів, так і на рівнях сільської територіальної громади та регіону в цілому (рис. 2).

Таким чином, стратегічним напрямом удосконалення управління розвитком інфраструктури сільських територій регіону є поетапний перехід до формування оптимальної системи управління на основі впровадження інноваційних механізмів та інструментів.

Підводячи підсумки, окреслимо пріоритетні напрямки в сфері управління розвитком інфраструктури сільських територій: комплексне формування і проєкування розвитку сільських територій, на основі територіально-планувальних документів; облаштування об'єктів соціальної та інженерної інфраструктури населених пунктів, об'єднаних у територіальну громаду, в яких реалізуються інвестиційні проєкти у сфері агропромислового виробництва; розробка ініціативного бюджетування; підвищення інвестиційної активності в агропромисловому виробництві шляхом створення позитивних системних умов у сільській місцевості; залучення позабюджетних джерел фінансування діяльності сільських територіальних громад, у тому числі коштів населення та організацій; запровадження та використання механізмів державно-приватного партнерства; формування комфортних потреб у життєзабезпеченні у сільській місцевості; стимулювання участі мешканців сільських територіальних громад у вирішенні питань районного значення; консолідація ресурсів, спрямованих на загальне облаштування об'єктів соціальної та інженерної інфраструктури в населених пунктах, розташованих у сільській місцевості, в яких формуються інвестиційні проєкти у сфері агропромислового виробництва тощо.

Використання нових підходів в управлінні розвитком інфраструктури сільських територій, безсумнівно,

Рис. 1. Логіко-процесна модель удосконалення механізму управління розвитком інфраструктури сільських територій

Рис. 2. Схема оптимального управління розвитком інфраструктури сільських територій регіону

підвищить ефективність агропромислового виробництва, взаємодію сільських і міських населених пунктів в реалізації територіально-адміністративних перетворень. Основні заходи підтримки мають бути зосереджені на збільшенні виробничих потужностей та підвищенні ефективності виробництва.

Узагальнення теорії та практики, авторські дослідження проблем сталості сільських територій дозволяють відзначити основні тенденції, які доповнюють та розширюють уявлення про державне регулювання

розвитку інфраструктури. По-перше, поєднання (взаємодія) державного регулювання і місцевого управління. По-друге, посилення регламентації та законодавчого регулювання на всіх ієрархічних рівнях, особливо в умовах сучасної економічної нестабільності, що зумовило посилення бюджетоутворюваності всіх аспектів сільського життя. По-третє, формування міжрівневої взаємодії в системі управління.

Як правило, проблеми сільських територій схожі, а невикористані можливості і потенціал для формування

бажаного ефекту мають різний ступінь як позитивних, так і негативних результатів. Точки зростання, які визначаються для розвитку галузей агропромислового комплексу, виробництва певних видів сільськогосподарської продукції та затребуваної на ринку сировини, транспорту, туризму, стали ланкою у формуванні сучасного іміджу сільських територій. У кожній сільській місцевості є резерви для підвищення ефективності господарювання – так звані «точки росту», які потрібно правильно діагностувати, знаходити місцеві особливості і намагатися розвивати.

Найважливішу роль у досягненні успіхів у соціально-економічному розвитку сільських територій відіграє кооперування в єдину систему виробництва, переробки та реалізації продукції [13]. Інвестори, розвиваючи агропромисловий комплекс, вибудовують вертикальні об'єднані зв'язки, які замикаються в один ланцюжок виробників і споживачів сільськогосподарської продукції. Такі схеми є найбільш ефективними і життєздатними.

Метою державних та регіональних органів влади є підтримка лідерів та створення на їх основі точок зростання агропромислового виробництва. Збільшення капіталу, створення сприятливих умов життя для населення, стимулювання агробізнесу до нарощування темпів виробництва, інтеграція сектора управління в сферу матеріального виробництва є ключовими завданнями менеджменту.

Економічне зростання в загальному розумінні визначається як таке збільшення масштабів регіонального виробництва, що забезпечує зростання використовуваних факторів виробництва і поліпшення їх якості, які, в свою чергу, характеризують інтенсивний тип розвитку.

Можна виділити два основних механізми (підходи) стимулювання економічного зростання сільських територій.

Перший підхід застосовний до умов часткового використання регіоном економічних ресурсів сільських територій. В умовах неповного використання виробничих потужностей агропромислових підприємств, вилучення земель сільськогосподарського призначення з обігу, збільшення кількості осіб, не зайнятих в аграрній сфері, зменшення податкових надходжень до місцевих бюджетів органи управління змушені шукати нові шляхи вирішення проблем. Наприклад, за рахунок бюджетних інвестицій на інноваційний розвиток використання ресурсів, підвищення доходів і платоспроможності населення, рівня і якості життя і т.д.

Другий підхід застосовний до ситуації, коли наявні виробничі потужності працюють на повну потужність і подальший розвиток регіональної економіки пов'язаний з підвищенням її конкурентоспроможності, структурною перебудовою, підвищенням продуктивності праці та досягненням загального стану ефективності виробництва за рахунок використання інновацій. Механізм такого розвитку в економічній науці пояснюється постулатами теорії зростання. Джерелом зростання тут також є інвестиції, але не тільки бюджетні, а й капітальні вкладення галузевоутворюючих підприємств, що формують структуру точок росту. У традиційному розумінні вважається, що зростання виробництва визначається п'ятьма

факторами кооперації економічних ресурсів: кількість і якість природних ресурсів; кількість і якість трудових ресурсів; оптимізація витрат; технічний прогрес; капітальні витрати.

Безумовно, основоположними заходами регіональної аграрної політики повинні бути: дослідження природного капіталу, розвиток системи освіти, інвестиційна політика, інновації, структурна політика. Реалізація можливості здійснення економічного зростання залежить від критеріїв попиту, об'єднання ресурсів, законодавчих та інституційних чинників. В основі цих критеріїв лежать політика доходів, підвищення активності працездатного населення, поліпшення ринкового середовища, розвиток інституційних відносин.

Формування окремих «точок росту» передбачається здійснювати за допомогою таких підходів: формування ініціатив територіальних громад у сфері розвитку пріоритетних напрямів розвитку території, діяльності окремих програм та нових проєктів; стратегічне планування розвитку територій та регулювання земельних відносин; передача земельних ділянок та інвестиційних майданчиків під нові виробничі потужності; залучення інвесторів, що володіють новими технологіями та займають високу позицію на ринку; зняття обмежень для взаємодії малого бізнесу у промисловій та аграрній політиці регіону з метою вирішення проблем економічного розвитку сільських населених пунктів; визначення та закріплення критеріїв відбору проблемних сільських територій для цільових заходів їх розвитку.

«Точки росту» мають формувати стабільність сільської економіки та сильні конкурентні переваги на ринку. Створення «точок росту» в сільській місцевості необхідне для досягнення економічної незалежності і вирішення проблем сталого розвитку сільських територій.

Алгоритм інноваційної трансформації місцевого управління розвитком інфраструктури сільських територій регіону сформовано на основі результатів системного аналізу господарювання, накопичення наукових і управлінських знань та їх використання. Ефективність впровадження алгоритму інноваційної трансформації залежить від того, наскільки органічно він буде вбудований у систему управління сільською територією. Схема реалізації алгоритму інноваційної трансформації побудована з урахуванням результатів наших досліджень щодо сталого розвитку сільських територій в контексті членства України в СОТ, а також сутнісних характеристик сучасного стану соціально-економічної інфраструктури регіону.

Наведені вище положення лягли в основу розробки комплексного механізму інноваційного розвитку інфраструктури сільських територій регіону, який являє собою сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів, що утворюють єдиний, цілісний, скоординований, послідовний і безперервний процес ефективного функціонування управління. Практика показує, що успішність управління розвитком інфраструктури в сільській місцевості визначається різними факторами, одним з ключових серед яких є людина.

Ефективність заходів щодо вдосконалення управління розвитком інфраструктури сільських територій

пов'язана з інформаційною підтримкою, необхідною для прийняття обґрунтованих рішень та контролю за їх виконанням в органах місцевого самоврядування.

В сучасних умовах адаптація управління до динамічних змін зовнішнього та внутрішнього середовища, вибір оптимального шляху досягнення цілей інфраструктурного розвитку сільських територій, а також організація ефективного контролінгу потребує створення єдиного інтегрованого та автоматизованого цифрового поля в сільській територіальній громаді. Слід підкреслити, що інформаційне поле в даному випадку є не тільки сукупністю даних для прийняття управлінських рішень, а й механізмом обліку, обробки, накопичення та відображення інформації в зручній для користувача формі на основі використання сучасного комплексу комп'ютерного обладнання та адаптивних IT-технологій.

Крім необхідності використання сучасних IT-технологій в менеджменті, інноваційне управління розвитком інфраструктури в сільській місцевості має базуватися на методологічній основі, що включає:

1) методологію управлінського рішення та набір організаційних заходів з його розробки: цілі управління розвитком сільської інфраструктури, вибір методів розробки рішень, визначення критеріїв оцінки альтернативних варіантів комплексного розвитку інфраструктури, складання логічних схем реалізації етапів і процедур відповідних програм її розвитку;

2) методи розробки управлінських рішень: підбір ефективних методів, шляхів і прийомів реалізації етапів і процедур, необхідних для розробки управлінських рішень щодо розвитку інфраструктури. До них відносяться: сценарний аналіз, стратегічний аналіз, факторний аналіз, експертна оцінка, заміна ланцюгів, моделі теорії ігор, управління запасами і т.д.;

3) організацію розробки управлінського рішення: злагоджена та впорядкована діяльність структурних підрозділів та фахівців територіальної громади у процесі управління розвитком інфраструктури. Організація здійснюється за допомогою стандартизації і регламентації управління, використання методів і інструкцій, нормативів та інших організаційних вимог;

4) технологію розробки управлінського рішення: передбачають підготовку блок-схеми послідовності етапів і процедур розробки рішення, підібраних за критеріями доцільності та ефективності їх реалізації, а також відповідну фінансову підтримку;

5) якість управлінського рішення: сукупність властивостей, якими володіє управлінське рішення, що задовольняє в більшій чи меншій мірі потреби успішного вирішення проблеми комплексного розвитку сільської інфраструктури. До них належать: своєчасність, повнота, прийнятність, цільова орієнтація, конкретність тощо;

6) об'єкт прийняття управлінського рішення: організаційне проектування елементів інфраструктурної системи сільських територій та її функцій з урахуванням економічних, соціальних, екологічних та інституційних факторів сталого розвитку. Вибір таких об'єктів обумовлений функціональним призначенням і в процесі еволюції сільських територій неминує коригуватися.

Враховуючи наведені вище методологічні особливості та функції управління, можна запропонувати комплекс ключових заходів щодо розвитку інфраструктури сільських територій регіону, серед яких:

1) у кожній територіальній громаді зі складу місцевих депутатів, представників громадськості, бізнесу необхідно на громадських засадах сформувати творчий колектив, завданнями якого буде осмислення загальної ситуації, вироблення ідей щодо забезпечення комплексного розвитку інженерної, соціальної та іншої інфраструктури, узгодження з регіональною політикою сталого розвитку;

2) посилити конструктивну взаємодію аграрних підприємств, фермерських господарств, переробних підприємств, малого бізнесу з органами управління на засадах реалізації державно-приватного партнерства, в рамках якого держава визначає, які послуги та інфраструктура їй потрібні, а приватні інвестори висувають пропозиції, які повинні максимально відповідати вимогам держави.

Основними видами таких партнерств у сільській місцевості можуть бути: реалізація інноваційних та інвестиційних програм розвитку інфраструктури територіальної громади; заснування організацій зі змішаною формою власності для реалізації проєктів і програм створення соціально значущих об'єктів місцевої інфраструктури; розгляд проєктів, запропонованих суб'єктами господарювання, щодо вирішення інфраструктурних питань місцевого значення; внесення пропозицій щодо співфінансування проєктів на засадах державно-приватного партнерства.

Завершальним етапом інноваційної трансформації управління розвитком інфраструктури сільських територій є формування пропозицій щодо розроблення відповідної довгострокової програми, яка є невід'ємною частиною загальної стратегії сталого соціально-економічного розвитку сільської територіальної громади.

Висновки. Сучасні умови обумовлюють необхідність формування такого управління інфраструктурою, яке відповідає завданням адаптації сільських територій України до нових реалій.

Інфраструктура сільських територій, як сукупність виробничих (агропромислових), соціальних та інженерних об'єктів, відображає досягнутий рівень розвитку продуктивних сил і впливає на них через виробничі відносини, тим самим формуючи їх єдність у відтворювальних процесах. Інфраструктура сільських територій на регіональному та місцевому рівнях забезпечує функціонування агропромислової діяльності, від неї залежить ступінь економічної активності аграрного бізнесу та інших видів економічної діяльності, а також якість життя сільського населення. У той же час можливості інфраструктури сільських територій визначаються багатьма факторами, що забезпечують процеси управління.

Представлені результати дослідження спрямовані на з'ясування низки теоретичних аспектів та обґрунтування рекомендацій, що забезпечують нову якість управління розвитком інфраструктури сільських територій. Таким чином, управління інфраструктурою сільських територій має стати об'єктом особливої уваги з боку органів державної влади та місцевого самоврядування. Практичне

оновлення інфраструктурного комплексу потребує продовження досліджень у цьому напрямку наукового дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

- Боднар О. А. Інституційне забезпечення сільського розвитку. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2016. Вип. 4. (92). С. 61-69.
- Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій України. *Економіка АПК*. 2020. № 11. С. 6-18.
- Лупенко Ю. О., Гуторов А. О. Методичні рекомендації з оцінювання рівня інклюзивного розвитку сільського соціуму та сільських територій. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2021. 28 с.
- Малік М. Й., Забурання Л. В. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації влади. *Економіка АПК*. 2017. № 7. С. 5-14.
- Могилова М. М. Об'єднання територіальних громад в Україні: перспективи і ризики для розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2019. № 5. С. 68-76.
- Модернізація державної політики розвитку аграрної сфери України: виклики, шляхи вирішення: монографія / Гадзало Я. М., Гладій М. В., Саблук П. Т., Лузан Ю. Я. Київ : Аграрна наука, 2020. 379 с.
- Наукові основи і стратегічні пріоритети сталого розвитку сільських територій України / Гадзало Я. М., Жук В. М., Могилова М. М. та ін.; за ред. Я. М. Гадзала. К.: ННЦ ІАЕ, 2019. 40 с.
- Патика Н. І., Булавка О. Г. Стратегічні орієнтири та пріоритетні напрями сталого розвитку сільських громад і територій в Україні в умовах децентралізації влади. *Економіка АПК*. 2021. № 8. С. 91-102.
- Стегней М. І. Сталий розвиток сільських територій в умовах децентралізації: від теорії до практики: монографія. Миколаїв: ФОП Швець В.Д., 2014. 484 с.
- Сучасні проблеми та перспективи сталого розвитку сільських територій: матеріали до доповіді на міжнародній науково-практичній конференції 1-2 червня 2017 року / Ю. О. Лупенко [автори-укладачі: Ю. О. Лупенко, М. І. Пугачов, В. П. Саблук та ін.] К.: ННЦ «ІАЕ», 2017. 44 с.
- Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук. доп. / О. М. Бородіна, В. М. Геець, А. О. Гуторов та ін.; за ред. В. М. Гейця, О. М. Бородіної, І. В. Прокопи. Київ: Ін-т екон. та прогнозів. НАН України, 2012. 56 с.
- Шпикуняк О. Г., Ігнатенко М. М., Швець А. А. Концептуальні оцінки реалізації засад інклюзивного розвитку сільських територій за участі агрохолдингових інтегрованих формувань. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 97-111.
- Гуторов О. І., Гуторова О. О. Методологічні принципи та способи розробки стратегії соціо-еколого-економічного розвитку сільських територій. *Аграрні інновації*. 2023. № 18. С. 234-240.
- Gadzalo, Y.M., & Luzan, Yu.Ya. (2020). Udoshkonalennia derzhavnogo upravlinnia rozvytkom aharnoho sektoru ekonomiky ta silskykh terytorii Ukrainy [Improvement of state management of the development of the agricultural sector of the economy and rural areas of Ukraine]. *Ekonomika APK – Economy of the agro-industrial complex*, 11, 6-18 [in Ukrainian].
- Lupenko, Yu.O., & Hutorov, A.O. (2021). *Metodychni rekomendatsii z otsiniuvannia rivnia inkluzyvnoho rozvytku silskoho sotsiumu ta silskykh terytorii* [Methodical recommendations for assessing the level of inclusive development of society and rural areas]. Kyiv: NSC "IAE", 28 [in Ukrainian].
- Malik, M.Y., & Zaburanna, L.B. (2017). Rozvytok silskykh terytorii v umovakh detsentralizatsii vlady [Development of rural areas in the context of decentralization of power]. *Ekonomika APK – Economy of the agro-industrial complex*, 7, 5-14 [in Ukrainian].
- Mohylova, M.M. (2019). Obiednannia terytorialnykh hromad v Ukraini: perspektivy i ryzyky dlia rozvytku silskykh terytorii [Amalgamation of territorial communities in Ukraine: prospects and risks for the development of rural areas]. *Ekonomika APK – Economy of the agro-industrial complex*, 5, 68-76 [in Ukrainian].
- Hadzalo, Y.M., Hladii, M.B., Sabluk, P.T., & Luzan, Yu.Ya., et al. (2020). *Modernizatsiia derzhavnoi polityky rozvytku aharnoi sfery Ukrainy: vyklyky, shliakhy vyrisshennia* [Modernization of the state policy for the development of the agrarian sphere of Ukraine: challenges, solutions]. Kyiv : Aharna nauka, 379 [in Ukrainian].
- Hadzalo, Y.M., Zhuk, V.M., & Mohylova, M.M., et al. (2019). *Naukovi osnovy i stratehichni priorytety staloho rozvytku silskykh terytorii Ukrainy* [Scientific bases and strategic priorities of sustainable development of rural areas of Ukraine]. Kyiv: NSC IAE, 40 [in Ukrainian].
- Patika, N.I., & Bulavka, O.G. (2021). Stratehichni oriientyry ta priorytetni napriamy staloho rozvytku silskykh hromad i terytorii v Ukraini v umovakh detsentralizatsii vlady [Strategic guidelines and priority directions of sustainable development of rural communities and territories in Ukraine in the context of decentralization of power]. *Ekonomika APK – Economy of the agro-industrial complex*, 8, 91-102 [in Ukrainian].
- Stehney, M.I. (2014). *Stalyi rozvytok silskykh terytorii v umovakh detsentralizatsii: vid teorii do praktyky* [Steel development of silsky territories in the minds of decentralization: vid theory to practice]. Mykolayiv: FOP Shvets V.D., 484 [in Ukrainian].
- Lupenko, Y.O., Puhachov, M.I., & Sabluk, V.P. (2017). Suchasni problemy ta perspektivy staloho rozvytku silskykh terytorii [There are problems and prospects for the development of silsky territories]. *Mothers to additional materials at the international scientific and practical conference 1-2 chervnya 2017*. Kyiv: NSC "IAE", 44 [in Ukrainian].
- Borodina, O.M., Heiets, V.M., & Hutorov, A.O. et al. (2012). *Ukrainska model aharnoho rozvytku ta ii sotsioekonomichna pereoriientatsiia* [Ukrainian model of agrarian development and its socioeconomic reorientation]. Kyiv: In-t econ. and predicted. NAS of Ukraine, 56 [in Ukrainian].
- Shpikuliak, O.H., Ihnatenko, M.M., & Sweden, A.A. (2021). Kontseptualni otsinky realizatsii zasad inkluzyvnoho rozvytku silskykh terytorii za uchasti ahrokhodynovykh

REFERENCES:

- Bodnar, O.A. (2016). Instytutsiine zabezpechennia silskoho rozvytku [Institutional support for rural development]. *Visnyk aharnoi nauky Prychornomoria – Bulletin of Agrarian Science of the Black Sea Region*, 4 (92), 61-69 [in Ukrainian].

intehrovanykh formuvan [Conceptual assessment of the smplementation of agricultural planning projects for the participation of agricultural holding enterprises]. *Ekonomika APK – Economy of the agro-industrial complex*, 3, 97-111 [in Ukrainian].

13. Hutorov, O.I., & Hutorova, O.O. (2023). Metodolohichni pryntsypy ta sposoby rozrobky stratehii sotsio-ekolo-ho-ekonomichnoho rozvytku silskykh terytorii [Methodological principles and methods of developing a strategy for socio-ecological-economic development of rural areas]. *Ahrarni innovatsii – Agrarian innovations*, 18, 234-240 [in Ukrainian].

Гуторов О.І., Гуторова О.О. Комплексний механізм інноваційного розвитку інфраструктури сільських територій регіону

Мета. Метою проведених досліджень було теоретико-методологічне обґрунтування та розроблення прикладного інструментарію механізму управління інноваційним розвитком інфраструктури сільських територій. **Результати.** В роботі обґрунтовано, що завдання інноваційної модернізації системи управління на основі оптимального та ефективного розподілу продуктивних сил та виділення інфраструктурних центрів у регіонах зумовлюють необхідність концептуального обґрунтування нового формату взаємодій. Доведено необхідність активізації регулювання розвитку інфраструктури у сільській місцевості та підтримки практичної реалізації відповідних заходів на регіональному та місцевому рівнях, включаючи моніторингові дослідження, комплексні, прогностичні та експертні оцінки наслідків дій управління. Реалізація логіко-процесної моделі удосконалення механізму управління розвитком інфраструктури сільських територій передбачає визначення мети, джерел формування інвестиційних ресурсів, територіальне розташування та участь у соціально-економічних процесах всіх елементів, об'єктів і складових інфраструктури. У роботі досліджено економічний зміст інфраструктури сільських територій, системи управління на основі вдосконалення міжрівневої взаємодії. Запропоновано механізм та інструменти управління інноваційним розвитком інфраструктури сільських територій регіону. З метою досягнення економічної незалежності і вирішення проблем сталого розвитку сільських територій запропоновано створення «точок росту» в сільській місцевості. **Висновки.** Перехід сільських територій України до концепції, спрямованої на розвиток всього комплексу інфраструктури, потребує аналізу та оцінки ефективності роботи всіх її суб'єктів та підсистем, розробки комплексного механізму інноваційного розвитку інфраструктури сільських територій регіону та впровадження методів програмно-цільового управління розвитком інфраструктури сільських територій на регіональному рівні. В якості концептуальної основи вдосконалення механізму управління розвитком інфраструктури сільських територій регіону запропоновано логіко-процесну модель комплексної модернізації процесів управління. Стратегічним напрямом удосконалення управління розвитком інфраструктури сільських територій регіону є поетапний перехід до формування оптимальної системи управління на основі впровадження інноваційних механізмів та інструментів. Модель міжрівневої взаємодії в організаційній структурі управління розвитком сільських територій відображає мету досягнення балансу інтересів підсистем управління в їх секторальному

розрізі для задоволення інтересів місцевого населення на основі раціонального використання бюджетних коштів та виробничих можливостей агробізнесу, покращення інституційного середовища та подолання негативних наслідків антропогенного навантаження на біосферу. Використання сучасних ІТ-технологій в менеджменті, інноваційне управління розвитком інфраструктури в сільській місцевості має базуватися на методологічній основі, що включає методiku управління рішення та набір організаційних заходів з його розробки, методи розробки управлінських рішень, організацію розробки управлінського рішення, технологію розробки управлінського рішення, якість управлінського рішення, об'єкт прийняття управлінського рішення.

Ключові слова: сільські території, інфраструктура, інноваційний розвиток, управління, міжрівнева взаємодія, «точка росту», економічне зростання, інвестиції, управлінські рішення.

Gutorov O.I., Gutorova O.O. A comprehensive mechanism for innovative development of infrastructure in rural areas of the region

Purpose. The purpose of the research was the theoretical and methodological substantiation and development of applied tools for the mechanism of management of innovative development of rural infrastructure. **Results.** In the work, it is primed that innovative modernization of the management system is introduced on the basis of optimal and effective development of productive forces and the vision of infrastructural centers in the regions of zoom in the need for conceptual connivance of a new format of reciprocal modes. The necessity of activating the regulation of the development of the infrastructure in the agricultural space and the support of practical implementation of invasive approaches at the regional and space levels, including monitoring research, comprehensive, prognostic and expert assessment of the findings of management activities, is presented. Implementation of a logical-process model to improve the mechanism of management of the development of the infrastructure of agricultural territories for the transfer of the calculation of the met, the formation of investment resources, the territorial distribution and the fate of the socio-economic processes of all elements, objects and warehouse infrastructure. The work has developed an economic system of the infrastructure of agricultural territories, management systems and approaches to management on the basis of improving international interaction. The mechanism and tools for managing the innovative development of the infrastructure of the agricultural territories of the region have been proposed. In order to achieve economic independence and solve the problems of the steel development of agricultural territories, the creation of "growth points" in the agricultural region has been proposed. **Conclusions.** The transition of the agricultural territories of Ukraine to the concept of direct development of the entire complex of infrastructure will require the analysis and assessment of the efficiency of the work of all its subjects and support systems, the development of a comprehensive mechanism for the innovative development of the infrastructure of the agricultural territories of the region and the introduction of methods for the programmatic and target management of the development of the infrastructure of agricultural territories at the regional level. In the quality of the conceptual basis for the mechanism of management of the development of the infrastructure of agricultural territories in the

region, a logical-process model of complex modernization of management processes has been proposed. Strategic direct improvement of the management of the development of the infrastructure of agricultural territories in the region does not lead to the formation of an optimal management system on the basis of the introduction of innovative mechanisms and tools. The model of international interaction in the organizational structure of management of the development of agricultural territories in the field of access to the balance of interests of the management systems in the sectoral sector to satisfy the interests of the intergovernmental population on the basis of rational use of budget funds and production capacities of agricultural business, to improve the institutional environment and to reduce the negative effects of anthropogenic inversion

to the biosphere. The development of modern IT technologies in management, innovative management of the development of infrastructure in the agricultural space can be based on methodological bases, which include the methodology of management decision and the collection of organizational approaches from the development of the first development, the methods of development of management decisions, the organization of the development of management decisions, the technology of development of management decisions, the quality of management decisions, the object of the management decision.

Key words: rural areas, infrastructure, innovation development, management, international interaction, "growth point", economic protection, investment, management decisions.